

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Selenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne objave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so pošt. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Naloge prehranjevalnega urada.

Končno so vendar ustanovili osrednji urad za prehranjevanje prebivalstva. Ta osrednja oblast bo morala spraviti v red vse mnogobrojne odredbe in naredbe, ki so izšle v teku dveh in pol let po receptu Stürgkhovem in Hohenburgerjevem, ki jim je zlasti manjkalo enotnosti. Lahka naloga za novi centralni urad pač to delo, ta ureditev ne bo!

Tudi novi urad ne bo mogel ustrezati povsem potrebam. To uvideva vlada sama, ki pravi v svojem pojasnilu, da ne sme nihče podcenjevati naloge, ki jih bo imel novi urad; čeprav bo opravljal svoje delo z vso preciznostjo, se utegnejo vendar tuptam pojaviti težkoče v dobavljanju potrebščin. Zakaj tudi v deželah sovražnikov, ki jim je odprto morje, se preskrbovanje z živili vrši često neredno. Razmeram je torej kriva izredno dolga vojna. Če bodo nastale torej posamezne težkoče v poslovanju, bo pazil urad na to, da jih čimbolj zmanjša.

Ustanovitev osrednjega urada za prehranjevanje prebivalstva je nekoliko zakasnela. Prav nujno bi bilo, da bi se bil tak urad ustanovil, vsaj pred letošnjo žetvijo, ker bi bil potem utegnil poslovati z večjo sigurnostjo in z mnogo večjim uspehom. Urad bi bil tukaj mogel vso žetev popisati in enakomerno razdeliti, dočim bo sedaj mnogo težavneje ne le glede zalog, marveč tudi glede cen. Naloga novega urada v sedanjem trenutku ni več izvedba celotnega dela po svojem presodku, marveč je le košček dela, s katerim uredi in popravi kolikor še gre, ter je ustanovitev v tem trenutku več moralni nego praktični uspeh. Če bodo v preživljanju tudi še nedostatki, se vendar še smemo nadeti, da utegne novi urad marsikaj popraviti, kar bi sicer ne bil nihče popravil.

Nekdanji ministrski predsednik baron Beck in še nekateri drugi uradniki so zahtevali posebne pravice, če prevzamejo predstojništvo tega urada. Sedanji predsednik

Kokstein, ki najbrže ni zahteval takih garancij, ni poznal, a upajmo, da se bo posvetil svoji novi nalogi. Dela bo imel dovolj. Ne mislimo pri tem le na moko in druga živila, ki jih ni v izobilju. Živil pomnožiti tudi predstojnik tega urada ne more. Imamo pa še živila in potrebščine, ki jih je v izobilju. Tako je na primer s sladkorjem! Tovarnarji sladkor zadržujejo in navijajo cene do odušitva. V takih vprašanjih ima novi urad proste roke in lahko z marsikakšnim ukrepom olajša prehranjevanje prebivalstva. Razni karteli in družbe navijajo cene, ne da bi jih kdo tožil zaradi odušitva.

Prehranjevalni urad imamo. Počakajmo, torej, da vidimo, v koliko se uresničijo vsaj tiste naše nade, ki so uresničljive.

Bethmann-Hollweg o vojni.

V nemškem državnem zboru so se vršile v zadnjem zasedanju obširne debate o vojni in o zmožnosti miru. Državni kancler je obljubil govor o položaju, ki ga je pa odložil. Državni zbor je bil odgojen. Vrše se pa seje glavnega odseka državnega zbora in na seji tega odseka je povedal kancler o vojni, kakor poroča korespondenčni urad, med drugim naslednje:

Jedro podrobnih razgovorov v glavnem odseku je bilo končno vedno vprašanje po napredovanju in končanju vojne. Sovražniki govore samo še o nadaljevanju vojne. Tudi lord Grey je govoril o tem v svoji napitnici pred društvom zastopnikov inozemskega časopisja. Rekel je, da ni mogoče zadosti pogosto priti nazaj na pričetek vojne, saj vpliva ta početak tudi na mirovne pogoje. Če bi bilo resnično, da je bila vojna Nemčiji vsiljena, potem bi bilo le logično, da zahteva Nemčija garancije proti bodočemu napadu. To je vsekakor dragoceno priznanje. Seveda sledi takoj irditev, da je res ravno nasprotno od tega, kar trdi Nemčija. Nemčiji ni bila vojna vsiljena, nasprotno je Nemčija vsilila Evropi vojno. Pri temeljni

važnosti, ki jo pripisuje Grey iznova temu vprašanju tudi za mirovne pogoje, in ki smo jo vedno pripisovali temu vprašanju, se čutim prisiljenega, da zopet konstatiram dejstva in razpodim megle, s katerimi skušajo naši nasprotniki dejanski stan zakrivati,

Akt, ki je storil vojno neizogibno, je bila ruska generalna mobilizacija, ki je bila odredjena v noči od 30. na 31. julija 1914. Rusija, Anglija, Francoska in ves svet je vedel, da nam je ta korak moral storiti nemogoče vsako nadaljnje čakanje in da je ta korak toliko, kakor vojna napoved. Resnica gre na dan.

Državni kancler je nato podrobno ovrgele Grejevo trditev, da je Rusija mobilizirala šele, ko je v Nemčiji izšlo poročilo, da je Nemčija odredila mobilizacijo.

Nadalje je spomnil državni kancler na dejstvo, da je imela Avstro-Ogrska v trenutku, ko je bila v Rusiji odredjena splošna mobilizacija, mobiliziranih samo 8 armadnih zborov z ozirom na konflikt s Srbijo, Rusija je bila odgovorila na ta korak že 29. julija z mobilizacijo 13 armadnih zborov. Avstro-Ogrska je prešla v splošno mobilizacijo šele ko je bila v Rusiji izvršena splošna mobilizacija.

Po besedilu zavežniške pogodbe z Avstro-Ogrsko, bi bila mogla Nemčija mobilizirati že 29. julija, tega pa ni storila. Dala je Rusiji še 12 ur časa, da se premisli in še v zadnjem trenutku reši svetovni mir. Tudi zavezniki in prijatelji Rusije so dali Nemčiji še možnost, da vpliva v prilogo miru, toda zaman.

Kako more Grey z ozirom na ta dejstva govoriti o manevru, da smo miroljubno Rusijo zavedli v mobilizacijo z debelo prevaro, mi ni razumljivo. Nikdar bi ne bila storila Rusija usodnega sklepa, če bi ji ne bila Anglija dala poguma.

Državni kancler opozarja na instrukcije z dne 30. julija, ki pa je obenem z angleško posredovalno ponudbo sporočil dunajskemu veleposlaniku, ko je bila Rusija odredila splošno mobilizacijo. V tej instrukciji je državni kancler opozoril na grozeči požar, če Avstro-Ogrska odkloni posredovanje.

LISTEK.

Skupna kuhinja v zgodovini.

Zgodovina poroča, da se je prvi bavil z ljudskimi kuhinjami grški zakonodajalec Likurg. Zapovedal je, da naj se Spartanci oddele v skupine po petnajst oseb, ki jih naj oskrbuje ena kuhinja. Likurg je imel namen navaditi Spartance na preprosto hrano. Najznamenitejša jed je bila takozvana „črna juha“. A ta novost se ni udomačila niti ne v Sparti sami. Zatrli so jo običaji in razkošnost. Odkar obstoji svet, se je smatralo mnogo izumiteljev za utopiste. O njih je izpregovoril v petnajstem stoletju Tomaž Moore v knjigi „Utopia“. Moore opisuje bodočo družbo, razdeljeno na skupine po 30 rodovin. Vsaka taka skupina stanuje v svoji posebni palači, ki ima vsaka zase nekakega majordoma (gospodarja), ki hodi ob določenem času na trg, da nabavi življenske

potrebščine za svojo skupino; pri obedu se nekoliko zabavajo z glasbo, pa tudi slaščice ni privoščijo. Pripravo jedil oskrbujejo žene. Pri obedu sede možaki ob zidu, žene pa na prosti strani mize. Za žene je rezervirana še posebna sobica, da bivajo v njej z otroki, ki še niso dopolnili pet let. Žene opravljajo tudi vse druge domače posle. Odrastli otroci strežejo pri mizi, drugi otroci so pa pri obedu starejših, ter jedo to, kar jim ti dajo, stoje in mirno.

Moorejevo idejo je porabil v osemnajstem stoletju Charles Fourier. V svoji knjigi „Phalanx“ opisuje hišo, ki živi v njej več rodovin skupno, opravljajo skupno obdelovanje polja, rede živino, ribarijo, oskrbujejo življenske potrebščine itd. Delo je deljeno med može in žene, otroci opravljajo le enostavna in lahka dela. Vsi morajo dobro paziti na čistoto, Fourier daje hrani posebno važnost. In vsa opravila glede dobave hrane potrebujejo največjo paznost.

Nasprotno Baleuf, odločni republikanec ne pričakuje toliko v svoji osnovi ekonom-

skega dekreta blagostanja v enotni hrani, marveč zahteva le primerno hrano.

Oba ta dva utopista sta plačala svoje ideje s smrtjo. Moore je bil lord kancler in umorjen pod Henrikom VIII. Baleuf je bil usmrčen po nalogu direktorja, ker je sodeloval v zmoti za socialno enakost (1797).

Bellamy v svoji knjigi „Leta 2000“ in drugi moderni utopisti so tudi zagovarjali skupne kuhinje. Prvič se je uresničila ta misel pred sto leti ob veliki lakoti in druginji. Zaradi silne druginje, ki so jo povzročile Napoleonove vojne po vsej Evropi, so jeli misliti na skupne kuhinje, kjer bi se prirejala na nacionalen način najpotrebnejša hrana za ljudi, ki so gladni in imajo malo denarja.

Pozneje je sodrug Avgust Bebel v knjigi „Žena in socializem“ odločno grajal zasebne kuhinje, češ, da treba dati ženam priliko, da pojdejo po opravkih. Ta misel je zadela na odpor, a ne zaradi sebe, marveč zato, ker jo je izprožil socialist. „Za milijone žena je zasebna kuhinja najtežji posel, ki

Državni kancler je govoril nato o diplomatski predzgodovini vojne ter zlasti opozoril na posredovalno delovanje nemške diplomacije, ki je pregovorila avstro-ogrsko vlado, da se je bližala Greyevemu predlogu, posredovati med Avstro-Ogrsko in Srbijo, pod pogojem, da pregovori Anglija rusko vlado ustavi rusko mobilizacijo.

Državni kancler se je bavil nato z izvajanjem Greya glede ustanovitve mednarodne zveze za ohranitev miru ter izjavil:

Nikdar si nisimo prikrivali, ali bi se mogel z mednarodnimi organizacijami in razsodišči mir trajno zagotoviti. Nemčija se bo pošteno sopesovetovala o vsakem poskusu, najti praktično rešitev, da se prepreči ponovitev tako velikanske katastrofe, kakršna je sedanja, če bo rodila vojna, kakor sigurno pričakujemo, politične konstelacije, ki bodo vpoštevale svobodni razvoj vseh narodov, tako malih, kakor velikih. Nasilna politika, kakor jo ima Grey v mislih, pa seveda ne more biti podlaga uspešni mednarodni mirovni zvezi. Prvi predpogoj za razvoj mednarodnih odnošajev na potu razsodišča, je, da se ne ustvari več nikakršne agresivne koalicije, Nemčija je vsak čas pripravljena, pristopiti zvezi narodov, ali pa držati kalilce miru v redu. Nasproti agresivnemu značaju entente je bila trozveza vedno v defenzivi. Svet ni živel pred vojno v senci pruskega militarizma, marveč v senci obkrožilne politike, ki naj bi bila potlačila Nemčijo. Nemški narod se bojuje v tej vojni v svojo obrambo in v varstvo svojega narodnega obstoja in svojega ljudskega razvoja.

Karkoli bo Anglija še postavila v boj, — tudi sila Anglije ima svoje meje. — je obsojeno, da se razbije ob naši življenjski volji. Ta volja se ne da premagati. Kdaj bodo naši sovražniki to spoznali... Na to čakamo z zaupanjem, ker mora priti.

Wilson izvoljen.

Volitev predsednika Zedinjenih držav se vrši vsaka tri leta. Kakor je ustava Zedinjenih držav svobodna, pa volitev ni direktna. Pri sedanjih volitvah so volile tudi žene. Volitev predsednika velja ogromne vsote in agitacija je velika kakor nikjer drugje. Leta 1912 je zmagal Wilson zato, ker so imeli v republikanski stranki razpor (Taftovci in Rooseveltovci). Pri tej volitvi sta bila v boju za predsedništvo Hughes (Hjus) in Wilson. Časopisje je preneljano poročalo, da je izvoljen Hughes. Ob tej priliki so peli slavo „novemu predsedniku“ Hughesu, da si ni verjetno, da bi se bila ameriška politika znatno spremenila napram Evropi. Toda volilni rezultat je pokazal, da je zopet zmagal Wilson s precejšnjo večino.

potrati mnogo časa in denarja. Zasebna kuhinja je vsakdanja skrb mnogoštevilnih rodov, in zlasti onih, ki nimajo dovolj sredstev. Odprava zasebne kuhinje bi osvobodila mnogo žena hude muke. Zasebna kuhinja je prav tako zastarela kakor delavnice malih obrtov. To in ono označuje le velik ekonomski nezmisel, potrata časa, dela, kuriva, živeža itd.

To misel je zagovarjala kasneje nedavno umrla Lilly Braun. Bila je v Parizu pri otvoritvi delavske gostilne, osnovane na temelju konsorcija. Konsorcij je hotel odpraviti izkoriščanje siromašnih delavcev po gostilničarjih, in jih oskrbovati z dobro in ceno hrano. Braun priporoča, naj delavci po vseh večjih mestih in krajih osnujejo skupne kuhinje. Obenem je priporočala, naj se osnujejo v delavskih domovih otroška zavetišča.

Tudi Braunova ni našla milosti. Obsojali so jo, češ, da se s tem uniči rodovinsko življenje. V Ameriki pa so deloma že uresničili to misel.

In pri nas, sedaj ob vojni, so nastale velike vojne kuhinje, in že prav mnogo jih je.

Kakšno stališče je zavzemal Wilson v svetovni vojni, nam je znano. Interesi Amerike so pa odvrčali, da bi posegel vmes s svojim vplivom; s svojim ravnanjem je podpiral le ameriško industrijo in kupčijo, čeprav je govoril tudi o bodočem svetovnem miru, ki se bo zanj zavzela zlasti Amerika.

Wilson je 60 let star, izvoljen je drugič v tretje pa bi njegova izvolitev v zmislu ustave ne bila več dopustna. S sedanjo zmago je Wilson pridobil moralni vpliv, vrhutega pa svoje politike ne bo treba toliko uravnati po razpoloženju volilcev, ker v tretje ne more biti več izvoljen. V novi poslovni dobi bo utegnil Wilson z večjo energijo gojiti politiko po svojega osebnega prepričanja. Vprašanje je le, kako bo Wilson presojal aktualna vprašanja, in če ne bo podrejal svoje volje velikemu kapitalu ameriškega. Gotovo je le to, da je Wilson odločen nasprotnik vsem strujam, ki niso odločno za amerikanizem.

Dosedanji predsedniki ameriških Zedinjenih držav so bili:

1789—1797 George Washington.
1797—1801 John Adams.
1801—1809 Thomas Jefferson.
1809—1817 James Madison.
1817—1825 James Monroe.
1825—1829 John Quincy Adams.
1829—1837 Andrew Jackson.
1837—1841 Martin van Buren.
1841—1845 Willant Henry Harrison.
1845—1849 John Tyler.
1849—1853 Zachary Taylor.
1853—1857 Milliard Fillmore.
1857—1861 Franklin Pierce (dem.).
1861—1865 Abraham Lincoln (rep.).
1865—1869 Andrew Johnson (rep.).
1869—1877 Ulysses Simpson Grant (rep.).
1877—1881 Rutherford Richard Hayes (rep.).
1881—1885 James Abram Garfield (rep.).
1885—1889 Chester Allan Arthur (rep.).
1889—1893 Stephen Grover Cleveland (dem.).
1893—1897 Benjamin Harrison (rep.).
1897—1901 Stephen Glover Cleveland (dem.).
1901—1909 William Mac Kinley (rep.).
1909—1913 Theodore Roosevelt (rep.).
1913—1917 William Howard Taft (rep.).
1917—1919 Woodrow Wilson (dem.).
1919—1921 Woodrow Wilson (dem.) za dobo 1917—1919.

Nadejamo se, da bo Wilson kmalu povedal svoj program za bodočo triletno dobo svojega poslovanja.

V zbornico reprezentantov je bilo izvoljenih pri teh volitvah 215 demokratov in 213 republikancev; v senat pa 53 demokratov in 42 republikancev. V zbornici reprezentantov je izvoljena tudi ena žena.

Svetovna vojna.

Siloviti boji so se vršili zadnje dni te na Francoskem. Nikakor pa ni potekel čas brez bojev na drugih bojiščih, marveč povsod so se vršili boji in priprave za nove ofenzive.

Italijani se pripravljajo na novo ofenzivo. Opravičujejo odmor s tem, da je treba izpopolniti vojsko in dobaviti vojni material. To bo deseta bitka na šoški fronti. Kakor poročajo švicarski listi po Milanskih poročilih, bo to poostrena ofenziva. Enako poročajo italijanski listi, da so imeli Italijani v deveti bitki toliko izgub, da še v nobeni ne toliko. Italijani so žrtvovali 50.000 mož, pa pridobili le par sto metrov zemlje pri Lokvici. Izgube so take, da bi štiri kilometre pred Trstom že izgubili vso vojsko, če bi morali prodirati ob takih izgubah.

Na Tirolskem bojišču, kjer je zapadel sneg, ni večjih bojev.

Rusko bojišče je v severnem delu mirno do malih izjem. Nadaljevali so se pa boji ob Narajovki in Skrobi ter v severnem delu Sedmograške, kjer so morali Rusi popustiti več važnih postojank. V teh bojih so imeli Rusi do 10.000 izgub.

Velika ofenziva ki jo Rusi napovedujejo, se vsaj sedaj ne bo uresničila, ali kvečjemu v južni Rumuniji, kar pa zveni tudi le kot bajka.

Naravnost velik napredek pa imajo za beležiti čete centralnih držav ob sedmograško-rumunski meji. Enako napredujejo v dolini reke Alute, pri Predealni in Oršovi. Boji se torej vrše že deloma na rumunskih tleh v severni Valahiji.

Z rumunsko-bolgarske fronte ni nič posebnega, zlasti ne iz Dobrudže, kjer se Mackensen pripravlja na nove operacije.

Dunav stražijo v Rumuniji Rusi, in vojaški poročevalci menijo, da nameravajo tudi tam pričeti svoje nove že toliko časa napovedovane operacije. Mackensen je dobil nove turške čete; Konstanco utrjujejo nemški pionirji.

Sarrailova ofenziva v Macedoniji traja že nad dva meseca. Hude bitke se vrše zlasti za Bitolj in prav sedaj je v teku ljuta bitka, v kateri so hoteli priti francoski oddelki bolgarskim in nemškim četam za hrbet. Če Sarrail ne dobi dovolj ojačenj, bo moral končno opustiti to ofenzivo, kjer je obrambna črta centralnih držav trdna. V Solun pride francoski vojni minister. Kaj je v zvezi s tem pohodom, ni gotovo: ali bo minister sam vodil operacije ali pa sploh opuste macedonsko bojišče, kakor so opustili ono na Gallipolju pri Dardanelah.

Na Grškem je položaj še vedno enak. Ententa nadaljuje svoje nasilje. Sedaj si hoče prilastiti grško mnicijo in vojni material. Častniki pa še vedno prestopajo v tabor Venizelistov.

Na Francoskem bojišču ob Sommi se vrše dalje ljuti boji zlasti ob reki Ancre. O bojih na Francoskem piše ameriški vojni poročevalec, da je nemška klub ljutim in dolgotrajnim bojem vedno enako močna. Ententina poročila pravijo, da gre tam za odločitev, a dosedanji uspehi entente ne kažejo tega.

Silno živahne so bile tudi operacije podmorskih čolnov, ki se pojavljajo po vseh vojnih morjih.

Tudi letalski boji in poleti so pogostejši. Na Italijansko so poleteli te dni dvakrat letalci. Nemško vojno poročilo pa poroča o nspelih letalskih bojih meseca oktobra. Po tem poročilu so meseca oktobra delovale nemške letalske čete z velikim uspehom na zapadnem bojišču. Zlasti gre opazovalnim letalcem artiljerije in infanterije priznanje. Uspešno so branili bojni letalci, ki so tudi svojo posebno nalogo izborna izvršili, ki jo je zajamčil ogenj naših obrambnih topov. Izgubili so Nemci 17 letal. Naprotniki na zapadu, izhodu in na Balkanu so utrpeli 104 letala, od tega v zračnem boju 83. sestreljenih 15. neprostovoljno pristalih za našo črto 6. V naši posesti se nahaja 60 sovražnih letal. Onstran črte smo videli 44 letal pasti.

Na turških bojiščih drugod ni važnejših dogodkov. Vrše se le manjši boji.

Ruski zunanji urad je baje obveščen, da se je Arabija proglasila za neodvisno.

Domači pregled.

Avstrijski cesar je lahno obolel na kataru, a zdravje se mu boljša.

Aprovizacija Ljubljane. Silna gneča pred prodajalnicami kruha se je z novo uredbo nekoliko odpravila. Kruh se prodaja vsak dan sproti na listke, ki jih dobe stranke v prodajalnah kruha oddavši krušne karte. Konsumenti so odkazani na določene prodajalne. — Občina uredi tudi posredovalnico, oziroma aprovizacijo z mlekom. Ta ustanova bo težje izvedljiva povojno. Mleka je premalo, izvaža se in prav mnogo ga porabijo ljudje, ki so preskrbljeni z drugimi živili. V prvi vrsti treba oskrbeti seveda otroke z

mlekom, vrhutega pa imamo celo vrsto siromašnih in delovnih ljudi, ki ne dobe tako hrano, ki bi nadomestila mleko. Za delavce, zlasti v večjih rodovinah, je malo krušnih in močnih živil in na stotine oseb je, ki se preživljajo le s kavo. Poraba mleka naj bi se omejila tam, kjer smemo pričakovati, ali pa vemo, da imajo primerna nadomestila, to je živila, ki zadoščajo in zadoščajo tudi denarni pomočki za nabavo takih živil. Omejiti se pa mora najprej izvoz, ki je nadnormalen, čeprav trdijo nekateri drugače, da pride mleko v prid onim slojem, ki si ne morejo nabavljati drugačne zadostne hrane. To vprašanje ni samo vprašanje otrok, marveč je bolj vobče socialno vprašanje. — Občina se je preskrbela tudi s premogom in drvini ne le zase, marveč tudi za konsumente. Dovažanje drv je pa silno težavno, ker ni vozil. Vožnjo bo morala oskrbeti občina sama, da ne bodo cene preveč narasle. In tako delo gre le počasi izpod rok. — V Ljubljani se nahaja še vedno mnogo prekupcev, ki barantajo in prekupčujejo na drobno in debelo. Blago, ki je namenjeno za aprovizacijo, pokupijo, pa ga potem odajajo strankam doma in zunaj.

Kričeč primer iz stanovanjskega vprašanja v Ljubljani. Med vojno se stanovanja v Ljubljani jako draže. Gospodarji odpovedujejo stanovanja zlasti rodovinah z otroki, in sicer v prvi vrsti manjša stanovanja, da tako na lepši način podraže svoje „luknje“. Te dni pa je hotela usoda, da je imela odpoved dramatične posledice in o teh posledicah so priobčili naknadno ljubljanski listi naslednje poročilo: „O samomoru Albine Murnove v Rožni ulici smo minuli teden poročali, da je bil hišni gospodar tako trdosrčen, da je ti družini odpovedal sedaj, v najhujšem času stanovanje ter, da je Murnova izvršila samomor, ker bi imela biti postavljena na ulico in pa zaradi bede. Sedaj se nam poroča, da to ne odgovarja resnici ter, da hišnega gospodarja, ki je tudi naš someščan, ne zadene pri celi zadevi nobena krivda, marveč le Murnovo lastno mater, duševno nekoliko abnormalno Cebinov. Murnovi niso živeli v bedi, ker sta si mož in žena, ki sta se dobro razumela zaslužila mesečno okrog 300 K. Pač pa je tašča mrzela svojega zeta in to je dalo najbrž povod, da je stanovanje pod roko in ne da bi hčeri ali zetu povedala oddala drugi stranki. Ko je prišel selitveni termin je sicer Murnova res intervenirala pri hišnem gospodarju, toda ta ji pri najboljši volji ni mogel pomagati, ker ga je Cebinka svoječasno obvestila, da je oddala stanovanje drugemu, s čimur je bil gospodar, ne vedoč da se je vse to zgodilo brez vednosti Murnovih, zadovoljen. — Kritičnega dne, je ležal fotograf Murn še v postelji, ko je njegova žena poslala 10letno hčerko po kruh, sama pa pila med tem ciankali, katerega je vzela menda že pred 4. leti svojemu možu. Rekla je tudi že par dni pred svojo smrtjo, da bode zadnji dan selitve že vse dobro ali tako nekako, iz česar se sklepa: da se je že takrat odločila k usodnemu dejanju. Njeno truplo so odpeljali v mrtvašnico k sv. Krištofu, vse štiri otročiče so oddali pa v zavetišče „Angelorum“ v Sp. Šiški. Toliko resnici na ljubo, da se ne bode nikomur delalo krivice.“ Meščan, je opran na račun nesrečne rodovine. Ali je spisal ta popravek zdravnik? Ali objektivni sodnik? Kdo odpoveduje in oddaja stanovanja? Ali ne gospodar? O tem nam notica ne poroča. Tega ne bomo preiskavali. Res je pa, da se stanovanja v Ljubljani draže, da so bila zlasti novembra podražena stanovanja brez vzroka marsikje. Beguncem oddajajo nekateri za dvakratno najemnino svoja stanovanja. Občina bi v tem pogledu lahko kaj ukrenila. Če je mogoče v drugih mestih temu oderuštvo napraviti konec, bi šlo to tudi v Ljubljani. Najmanj kar bi morala občina napraviti, bi bila stanovanjska posredovalna komisija, ki bi v stano-

vanjskih vprašanjih posredovala, oziroma bi si izposlovala eventualno tudi eksekutivno oblast v varstvo stanovanjskih najemnikov.

Mesečni shod podružnice kovinarjev na Jesenicah. V nedeljo dne 12. novembra dopoldne se je vršil tu, dobro obiskan mesečni shod. Posebno razveseljivo je dejstvo, da se je vnema za organizacijo zanesla tudi med delavke in mladostne delavce, ki se jih je prav lepo število zbralo na shodu. Predsednik sodrug Gabriel je ob otvortvi shoda poudarjal potrebo okrepitve organizacije, zlasti sedaj, ko nam skoraj vsaki dan stavi nova vprašanja, katerih rešitev je mogoča samo v skupnem in smotrenem delu. Nedavno uvedena agitacija za pridobitev novih članov je pokazala uspeh, vendar pa še nikakor ne moremo ostati zadovoljni. Pospešiti in razširiti bo treba naše delo tako, da bo vsakemu delavcu in delavki dana prilika, da pristopi k naši organizaciji. V ta namen se določijo potrebni zaupniki, ki bodo imeli nalogo pridobivati nove člane. Ker le na ta način je mogoče, da pridemo do rednega dela. Govornik je dalje še razmotrival na to odredbo, s katero tovarna določa delavcem draginske doklade. Po tej naj bi dobil vsak delavec, ki zasluži

do 100 kron	mesečno po 15 kron
„ 150 „	„ 12 „
„ 200 „	„ 9 „
„ 225 „	„ 6 „
„ 250 „	„ 3 „

Za vsakega otroka, ki še ni dosegel 14. leto. Kakor na eni strani vsak pozdravlja ta ukrep, imamo vendar nekatere pomisleke glede na razdelitev doklade. Nadalje poroča govornik o življenjskih razmerah na Jesenicah. To vprašanje najbolj kriči po preureditvi. Organizacija je storila že korake pri podjetju in obratih, pa je dobila negativen odgovor. Treba bi storiti še nove korake. Govornik poziva končno na krepko sodelovanje za okrepitev organizacije. Sodrugi Zoré je istotako poudarjal potrebo krepkejšje organizacije. Ko je sodrug Zugwitz poročal še o uspehu deputacije pri rudarskem uradu v Celovcu, in ko se je izvolilo potrebno število zaupnikov, je sodrug Gabriel zaljučil lepo uspeli shod.

Novi zakon o bolezenskem zavarovanju, ki smo o njem zadnjič poročali, se odgodi za eno leto. Socialna potreba ni narokovala tega odloga.

Zunanji minister Burian je potoval v Berlin.

Državnozborski mandati avstrijskih poslancev ugašnejo leta 1917. Vlada namerava predlagati podaljšanje veljavnosti mandatov do konca vojne.

Nabrežinsko občinsko zastopstvo je razpuščeno.

Zajtrk za šolarje so uvedli na Dunaju deloma že, a ga uvedo po vseh šolah v prvi vrsti za otroke, ki doma sploh ne dobivajo zajtrka. Računajo, da bo treba do 10.000 porcij.

Tantjeme upravnega sveta orožarne v Steyru. Kakor poroča dunajski „Abend“ so prejeli upravni svetniki za leto 1915/16 jako lepe nagrade. Dobili so, če je poročilo resnično: Dr. Rudolf Sieghart 443.104 K 91 h, Sigmunt Bachrach 137.272 K 4 h, Robert baron Buddenbruch 305.732 K 85 h, Jurij Günther 287.103 K 87 h, Herman Gussenbauer 118.534 K 5 h, dr. Karl Taussig 81.085 K 9 h, Aleksander Weiner 6838 K 55 h, dr. Maks Wilhelm 147.272 K 3 h, skupaj 1.527.043 K 39 h. Razentega dobivajo ti svetniki še šest odstotkov od čistega dobička poleg dividend za trud.

Nikljasti novci po 20 vinarjev ostanejo v prometu le do 31. decembra 1916. Vsi, ki jih še imajo, naj jih zamenjajo o pravem času, da ne bodo imeli škode.

Ureditev prometa s čevlji. Posveti med zastopniki trgovskega ministrstva

in čevljarke industrije so končani in bo v kratkem izšla tozadevna vladna odredba, ki bo natančno predpisala cene velikim in malim trgovcem s čevlji. Ker je usnja za podplate premalo, si bodo pomagali z lesenimi podplati.

Obraznave pred vojaškim sodiščem. V pondeljek je pričela obravnava pred najvišjim vojaškim sodnim dvorom glede ničnosne pritožbe, ki sta jo vložila poslanca dr. Kramař, dr. Rašin in soobtoženci proti obsodbi na smrt. Obravnava bo trajala več dni. — Isti dan se je pričela tudi obravnava pred dezelnobrambnim sodiščem proti Hajellu, uredniku Praškega „Časa“, dalje proti češkemu poslancu sodrugu dr. Soukupu, ki so vsi obtoženi veleizdaje po § 60 U, drugi odstavek, in dvorni svetnik Praškega policijskega ravnateljstva Olič zaradi podpiranja. Obravnava bo trajala do šest tednov. Poslanec Soukup je na prostem.

Svetovni pregled.

Civilna službena dolžnost v Nemčiji. V Nemčiji mislijo uvesti civilno dolžnost za vse nezaposlene in za oba spola od 16. do 65. leta starosti. Osebe, ki so zaposlene bi ostale sicer na mestu, druge bi pa pošiljali iz kraja v kraj, da opravijo dela, ki so potrebna, in če ne bi šlo drugače, bi se uvedlo prisilno delo. Izvedbo te uredbe bo vršil novi vojni urad, ki so ga nedavno ustanovili. Vso Nemčijo urediti kot velikanski obrat, ki ima nalogo samoobrambe, ter prilegniti vse panoge gospodarstva.

Mirovna govora? Nemški državni kancler in angleški ministrski predsednik sta govorila. Navadili smo se že, da znakov bližnjega miru ne smatramo več resno, ker so nas že tolikokrat razočarati navidezni znaki. Kljub temu pa se smemo nadejati in verovati izvajanjem obeh državnikov, da je položaj ugodnejši, če že ne za takojšen konec grozovite vojne, pa vsaj tiče v izvajanjih kali, iz katerih se utegne razviti sporazumljenje. Oba govora sicer vsebujeta očitke, kar pa ima očiten namen, da se pojasni stališče, odpravi ovire za sporazumljenje ter dožene jasnost in podlago za zblizanje. Interesna sfera mora biti jasna, in če je ta jasna ter se hoče opustiti spočetka vojne napovedovana nasilstva, potem tudi sporazum med vojujočimi državami ne more biti več daleč.

Socialno - demokratična prizadevanja za mir. „Berliner Tageblatt“ javlja iz Haaga: Socijaldemokratični poslanec Scheidemann je dobil od nizozemske „Zveze proti vojni“ pismen poziv, kake dokaze ima za svojo trditve, izrečeno v govoru dne 11. oktobra, da Francija in Belgija že sedaj brez preliivanja krvi in brez izgube na ozemlju lahko dosežeta, da zapusti nemška armada njih zemljo. To vprašanje je prišlo poslancu Scheidemannu šele dne 30. oktobra v roke. Scheidemann je odgovoril, da je devet desetink vseh Nemcev njegovega mnenja. Pa tudi molka državnega kanclerja, ki je bil v tisti seji navzočen, ni mogoče drugače tolmačiti. Državni kancler bi bil moral Scheidemannovi trditvi ugovarjati, če bi ne soglašal z njo. Tako je sodil skoro ves državni zbor. Tudi piše Scheidemann, da mu je iz osebnih razgovorov znano, da obžaluje nemški državni kancler prav vojno s Francijo.

Papirni trust v Nemčiji je tarna, da primanjkuje papirja. Papir se je nato silno podražil. Da ne bi zmanjkalo papirja, je vlada odredila, da morajo časniki znatno zmanjšati svoj obseg. Odredba bi občutno zadela, če bi se bila izvedla, tvornice papirja. In glej, trust papirnih tovarnen je napravil peticijo, v kateri omenja, da imajo tovarne še toliko papirja v zalogah, da ga ne bo zmanjkalo, če izhaja še več časopisov.

Angleški delavci proti oderuštvo z živil. Na Angleškem silno narašča draginja,

ker vlada ničesar ne ukrene proti njej. Tona krompirja je veljala pred vojno 3·10 do 4 funte šterlingov (1 funt je 24 kron), a sedaj stane že 12 do 14 funtov. Tudi druga živila so vedno dražja. Izkoriščajo agrarci pa plone družbe. Plovne družbe so zaslužile l. 1913 20 milijonov funtov, sedaj pa zaslužijo na leto 230 milijonov funtov, vrhutega so stroški poravnani z dvema vošnjama. Skotska in Valeška organizacija rudarjev sta imeli konference dne 30. oktobra, na katerih sta sklenili, pozvati strokovne organizacije, da protestirajo proti neznosnemu oderuštvi. Skliče se v ta namen konferenca vseh angleških strokovnih in konsumnih organizacij, ki bodo zavzele napram razmeram primerno stališče. Vprizoriti nameravajo tudi dne 27. novembra enodneвно protestno stavko.

Razširitev ljudskih pravic na Angleškem. Na Angleškem se že dalje časa posvetujejo o razširjenju volilne pravice. Gre v prvi vrsti za žensko volilno pravico in za proporcionalni volilni sistem. Obljuba je vsaj deloma vaba za vojno razpoloženje, vendar se je pa nadejati, da prodré žensko volilno pravo kakor tudi proporcionalni sistem. ker se tudi Asquith in Grey ne upirata več s tako odločnostjo načrtu, češ, da so žene v vojni storile svojo dolžnost in da tudi ni povsem pravično, če manjšine niso zastopane v spodnji zbornici.

Amerika in podmorska vojna. „Morningpost“ poroča iz Washingtona; V političnih krogih prisojajo seji kabineta in voditeljev strank kongresa, ki je sklicana za prihodnji teden, velik političen, za dobo vojne mogoče odločilen pomen. Član vlade je izjavil: Naše roke so bile pred meseci radi volilnih priprav vezane. Sedaj imamo zopet proste roke in bomo neovirano nastopali. Posvetovanje prihodnjega tedna bo določilo politično stališče ameriške vlade za najbližjo hodočnost. Vlada meni, da so naspotsva z Nemčijo bistveno resnejša kot z Angleško. Predsednik in njegovi svetovalci uvidevajo, da od Nemčije ni pričakovati poboljšanja glede na oster nastop podmorske vojske. Najbrže se bodo prekinili diplomatski odnošaji z Nemčijo, mogoče pride še do resnejših posledic. Odločeni smo, da se izognemo vsakemu sporu z Angleško, vendar pa bo Amerika tudi Angleško resno posvarila. Tudi „Times“ poroča iz Washingtona, da bo predsednik Wilson v vprašanju podmorskih čolnov sedaj odločnejše nastopil.

Japonci sodelujejo v ruski vojni nase-ljujejo se na Francoskem kot delavci, zadnje čase so se jeli naseljevati tudi v Braziliji v Ameriki.

Podporni sklad.

XXVII. izkaz.

Dva neimenovana K 500.—; Jože Bukovnik iz Tržiča K 5.—; skupaj K 505, prej izkazanih K 2246·39, skupaj torej K 2751·39.

Prispevke sprejema sodružica Alojzija Štebijeve, Ljubljana, Franca Jožefa cesta 5.

Za tiskovni sklad „Delavca“ je daroval sodr. Jože Bukovnik v Tržiču 4 krome. Srčna hvala!

Upravništvo.

Izdajatelj Ivan Mlinar.

Odgovorni urednik Viktor Zore.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Čaj ki ne potrebuje **SLADKORJA**, ako se priedene čaju „Sida-medeni prašek“ ali pa „Sida-limonadni prašek“ dve do tri kavne žlice Sida praška na skodelico čaja. 1 zavoček „medeni“ stane 35 vin. in „limonadni“ pa 40 vin. Po pošti se pošilja najmanj 12 zavočkov po povzetju. Za otroke jako priporočljivo, za vojake, izletnike in za domačo rabo. Naroča se pri **JOS. BERDAJS, LJUBLJANA 5. Zeljarska ulica.**

Za prekupce in trgovce pri večjem naročilu popust

Za jesensko sezono
priporoča tvrdka
Gričar & Mejač
LJUBLJANA, Prešernova ulica 9.

svoje bogato zalogo
izgotovljenih oblek
za gospode in dečke
ter mične novosti
v konfekciji za dame in deklice.
Ceniki zastonj in franko.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica št. 6.
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za ... shode in veselice. ...

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd. ...

Stereotipija. Litografija

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovna
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Breskvar Viktor	1.—3. pop.		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Frančišk. ul. št. 4. prtiličje
Dr. Kraigher Alojzij	1.—3. pop.		Poljanska cesta 18/L.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih, Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščenina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V posloplju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Za člane:
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodelem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. ... Singer, v predilnici v ... pri Litiji	do 9. ure	Za čl. predilnice v G ... Litiji
Dr. Rudolf Repič, Št. Vid pri Zatiču	od 9. do 11. ure	V sodnem okraju Višnjagora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkazujejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izstavljenjo od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

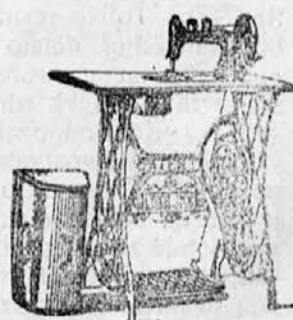
Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje

za rodbino in obrt.

Vozna kolesa.
Ceniki se dobe zastonj in franko.